

Michel de Montaigne (1533-92)

*"Świat jest jeno szkołą szukania;
nie o to chodzi, kto dopadnie,
ale kto przebieży piękniejszą drogę"*

*„Poczucie dobrego i złego zależy w znacznej mierze
od naszego o tym mniemania”*

Francuski pisarz i filozof-humanista; jeden z głównych przedstawicieli renesansu; 1557-70 radca parlamentu (sądu) w Bordeaux, 1581-85 burmistrz tamże. Główny sens jego filozofii: *„Jest ona synonimem wolnej myśli w całym tego słowa znaczeniu, jej celem jest wyrwanie umysłu ludzkiego z ciasnoty pojęć lokalnych, z owej zaściankowości, na którą jest skazany przez zbytne przywiązanie do tradycji”* (Ze wstępu do polskiego wydania *Prób*)

„Ideał starożytnej mądrości, rozpowszechniony przez humanizm w czasach Odrodzenia, znalazł swój najdoskonalszy wyraz w osobie i w dziele (...) Michała de Montaigne. Ten szlachcic żyjący na południu Francji, już za życia otoczony był sławą mędrca, nazywano go Talesem francuskim, rady jego zasięgali nawet królowie i używali go chętnie jako pośrednika w trudnych sprawach politycznych. Mógł on rzeczywiście robić wrażenie postaci wskrzeszonej z czasów starożytnych, gdy go odwiedzano w jego uczonej siedzibie, urządzonej w wieży zamkowej, gdzie otoczony książkami pędził czas na medytacji filozoficznej, na czytaniu i pisaniu”

Zbigniew Gierczyński

*„Jeden z nieprześcignionych intelektów naszej ery, nie daje się nigdzie zaszufladkować, a jednak dzięki temu jest pomocnym przewodnikiem po kategoriach potrzebnych historykowi do zrozumienia poglądów epoki. Był humanistą w swych postawach i zainteresowaniach, choć nie z wykształcenia. Zachwycał się dziełami Horacego, Lukrecjusza, Plutarcha i Seneki. Był czynny w służbach cywilnych i pełnił funkcję sędziego w Bordeaux od roku 1557 do 1570. Później prowadził kontemplacyjny styl życia, wycofując się z układów i kontaktów otaczającego świata do swej słynnej wieży. Podobnie jak humanistów pochłaniała go historia i poezja („Historia jest moim głównym przedmiotem studiów, poezja moją jedyną rozkoszą”), miał także dość pokrewne Machiavellemu poczucie „niestałości i zmienności spraw ludzkich, które z bardzo nieważkiego powodu i błahej okazji często zmieniają się z jednego stanu i stopnia na inny, całkiem odwrotny”. Podobnie też do Machiavellego miał obrzydzenie do retoryki. Niekiedy odkrywał, że Platon i Cycero są nudni i naśladował Rabelais'go w jego poczuciu śmieszności człowieka, co mu pozwalało swobodnie wypowiadać się o impotencji, oddawaniu moczu, brudnej chusteczce do nosa. Cytuje wypowiedzi świętego Augustyna o sile woli w związku z obserwowaniem człowieka, który potrafił muzycznie pierdzieć, „który potrafił wydawać rozkazy swemu tyłkowi”, „który potrafił wypuszczać z siebie melodyjne i składne dźwięki, naśladowując melodyjny dźwięk każdego głosu, jaki dotarł do jego uszu”. Miał też niezależne i obiektywne zdanie o małości człowieka. Poglądy te wykladał w całkiem nowej formie literackiej, mianowicie w formie eseju, dociekliwego nośnika rozważań, w którym snuł swoje badania bez żadnych wyjaśnień wstępnych. Ludzie byli więźniami obyczaju, istnieją pewne społeczeństwa, „w których mężczyźni mogą zgodnie z prawem zapładniać swoje matki, w których ojcowie mogą współżyć, ze swoimi córkami i swoimi synami”. Sposób jego rozważań dawał początek wszelkim rodzajom nowych pytań dotyczących tego, w jakiej mierze są do przyjęcia struktury społeczne i jak w istocie upragniona jest wieczność („wyobraźcie sobie prawdziwie, w jakim stopniu wiecznie trwające życie byłoby gorsze do zniesienia i boleśnieszsze dla człowieka”). Sprawy ludzi były nieskończenie różnorodne („Zaiste człowiek jest to istota osobliwie lekka, różnoraka i odmienna”) i z tego punktu widzenia życie jako coś, co ma swój koniec, było samo w sobie czymś dodającym nam nowej pewności — temat, który Szekspir miał podjąć z większą namietnością i niepokojem. Obiektywizm i niezależność Montaigne'a pozwalały mu zadać jedno jedyne, wnikliwe pytanie: **Que sais-je?** (Cóż wiem ja?) i była to jedna z pierwszych oznak owego sceptycyzmu intelektualnego, który miał się okazać siłą prowadzącą do tak głębokich zmian w XVIII wieku.”*

Richard Mackenny, *Europa XVI wieku*

Montaigne zajmował postawę laicką, głosił idee tolerancji religijnej, racjonalizmu i relatywizmu etycznego oraz uznania naturalnego rozumu ludzkiego za instancję rozstrzygającą. Był przeciwnikiem tortur — usankcjonowanych wówczas przez prawo państwowe. Za trzech największych ludzi uznał: Homera, Aleksandra Wielkiego i Epaminondasa (wódz i polityk tebański, V/IV w. p.n.e.)

Myśli:

„Kto by starannie uszczknął zbiór osielstw ludzkiej mądrości, mógłby o tym cuda powiedzieć. Ja zbieram je chętnie, jakoby na pokaz, sądząc, iż mogą być w pewnym celu nie mniej użyteczne niż zdrowe i umiarkowane mniemania. Osądźmy z tego, co możemy rozumieć o człowieku, o jego rozsądku i rozumie, gdy u owych wielkich osobistości, które tak wysoko wyniosły ludzką wiedzę, znajdują się tak jawne i grube chyby.”

„Wierzyć w każde twierdzenie, którego nie możemy odeprzeć, byłaby to wielka prostoduszność.”

Michel de Montaigne: Próby

(Publikacja: 02-08-2002 Ostatnia zmiana: 10-08-2003)

Oryginał.. (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1654>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl